חיה דו־רגלית

(עם שערות על הפנים)

אילו היה ליאסר ערפאת זוג־קרניים, פה רושף־אש וזנב שחור, הכל היה בסדר. יכולתי לכתוב במצפון שקט שהוא נראה כמיפלצת. כל עם־ישראל היה מוחא לי כף. כי כך צריך להיראות הצורר, שונא־ישראל יורשו של המן הרשע, תלמידו של היטלר, הארכי־מחבל.

לא יפה כמו מנחם בגין. לא תמיר כמו אריאל שרון. לא גבה־קומה כמו רפאל איתן. בקיצור, מיפלצת.

אך מה אני יכול לעשות? יאסר ערפאת אינו נראה כמו מיפלצת.

והרבה־הרבה אנשים כועסים עלי בשל כך.

רבים אחרים, בעלי סקרנות טיבעית, שאלו אותי השבוע: איך הוא נראה? איזה מין אדם הוא? איך התרשמת ממנו?

יכולתי רק לומר: הוא שונה מאוד מכפי שהוא נראה בתמונות. לא רק בתמונה הנראית כגזורה מן העיתון

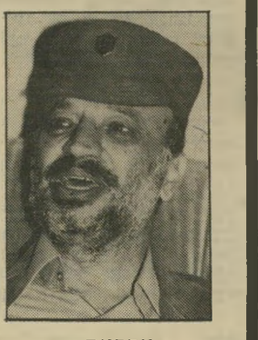

ערפאת

דר שטירמר, בתוספת כו־פיה, המוקרנת באורח־קבע על מירקע של הטלוויזיה, אלא גם בתמונות של עי־תונים סתם. הוא גם שונה מכפי שהוא נראה בסרטי־הטלוויזיה, אף בסרט־הטל־וויזיה שצולם בנוכחותי.

מדוע? קשה להסביר זאת. הוא פשוט נראה אח־רת.

זה קורה גם למדינאים אחרים. ג'ימי קארטר נר־אה בכל התמונות כאיש חם, ידידותי, מחייך. כש־ראיתיו בחייו, ביום שבו נאם לפנינו בכנסת, ראיתי אדם קר כקרח, בעל עיניים כחולות צוננות, מופנם, מנותק, אולי ביישן, שהחיוך המפורסם מודבק אל פניו כמו מסיכה.

מנחם בגין נראה בסרטי־טלוויזיה רבים בחו"ל כאדם דוחה, קנאי בעל מבט מטורף במיקצת, אדם בלתי־נסבל. כולנו יודעים כי בפגישה אישית הוא אדם אדיב, ידידותי למדי, בעל קסם מסויים.

יאסר ערפאת נמוך ממני במיקצת. הדבר הראשון אליו אתה שם לב אצלו הוא זוג העיניים. הן שונות לגמרי מכפי שהן נראות בתמונות. הן שולטות בפניו ומעניקות להן את ההבעה. אלה הן עיניים רכות, לחות.

בטלוויזיה הן נראות תמיד כעיניים קנאיות, אימת־ניות. בחיים אין הן כאלה כלל. אולי הוא משחק — במודע או בלא־מודע — אולי זהו טריק של המצלמה.

במציאות האיש הוא בעל הליכות פשוטות, בלתי־אמצעי, ידידותי. שמעתי על כך לא־פעם מפי עיתונאים זרים שריאיינו אותו, ולא האמנתי כל־כך. אבל זה כך. הוא בלתי־רשמי. אין אצלו גינונים של סמכות. אין הוא נראה כמו „טרוריסט" או מנהיג של „טרוריסטים". הוא בוודאי פחות סמכותי מאשר בגין או שרון.

אנשיו מתייחסים אליו בכבוד, אך בלי כל גינונים מתערבים בשיחתו, קוראים קריאות־ביניים, מתייחסים אליו כאל אבא. אין זה „מיפקדת מחבלים" או מטה צבאי. זה דומה לחצר של רבי.

אין הוא אינטלקטואל, ולא איש ההגיון הקר. הוא איש האינטואיציה. מדי פעם יש אצלו התפרצויות רגש־ניות, והתרשמתי שאינן מעושות, אלא אמיתיות. אילו הייתי מנהל עימו משא־ומתן, הייתי פונה יותר אל הרגש, אל תחושת־הכבוד, אל הערכים הערביים המ־סורתיים של נדיבות ורוחב־לב, מאשר אל סעיפים של מיסמכים, נוסח בגין. כמו כל ערבי אמיתי, הוא איש המחוות. בזה הוא דומה לאנואר אל־סאדאת, אף שהוא שונה מאוד ממנו מבחינות אחרות.

אין זה אדם המקבל בקור־רוח החלטה, והכופה אותה בכוח על זולתו. נדמה לי שהוא חולש על האירגון בכוח אישיותו, וכי הוא ישתדל בכל מצב למצוא את הפשרה בין התפיסות. יש אשר יאמרו: זהו מחדלו ההיסטורי. יש אשר יאמרו: זה כוחו.

אשר לשני הדברים שהפכו אצלנו סימלי־האימה: הכופיה והזקן — בימים אלה (וגם בעת הפגישה עימנו) הוא נוהג לחבוש כובע צבאי בצבע חאקי, בעל מיצחיה. בתמונות הרשמיות נהג לחבוש כופיה. נדמה לי שיש לכך סיבה פשוטה: הוא קרח במרכז הקודקוד, והוא רגיש לכך. בעת השיחה הסיר את הכובע מפאת החום, אך עוזריו ביקשו שלא לצלמו כך. חבל, בראש גלוי הוא נראה ככל האדם, ואין הוא שונה מחברים רבים בכנסת ישראל.

והזקן. „האיש עם השערות על הפנים," אמר מנחם בגין, בעלוונות הטיבעית של גבר יפה־תואר, על אותה „חיה דו־רגלית". כך זה אכן נראה בתמונות: שערות־זקן פרועות, כמו אצל אדם שלא התגלח מזה יומיים־שלושה. „איך הוא עושה את זה?" שאלו אותי לא פעם גברים, היודעים כי פשוט אי־אפשר להשאיר בפנים, באורח־קבע, זיפי־זקן בני יומיים.

כפי שכבר גילתה שרית ישי בתיאור הפגישה, יש ליאסר ערפאת זקן רגיל לגמרי, מטופח כרגיל. אלא שזהו זקן לבן, שיש בו כתמים של שערות שחורות. המצלמה מתעלמת מן השערות הלבנות ומגלה רק את הכתמים השחורים. כך נראה כאילו יש בפניו גידול־פרא אימתני.

זהו. אני יודע שהרגזתי בתיאור זה אנשים רבים, שהיו רוצים כי יאסר ערפאת ייראה כמו הקריקטורה האנטי־שמית שלו בטלוויזיה שלנו.

אך מה אני יכול לעשות? אני עיתונאי, אדם שמיק־צועו הוא לראות ולתאר את אשר הוא רואה. ראיתי. תיארתי.

האיש האוהב ילדים

שום דבר לא הרגיז אזרחים רבים כמו המילים „הוא אוהב ילדים". הדברים נאמרו בעברית על־ידי עמאר שאקור, אחד מעוזריו הקרובים, בוגר האוניברסיטה העב־רית ובן כפר סח'נין בגליל. שאקור הוא בעל הדירה שבה נערכה הפגישה, והוא אבי שלוש הילדות שהס־תובבו בחדר. תצלומו של ערפאת, כשהוא משחק עם הילדה, הרגיז במיוחד.

עמוס קינן, שהמיר לצורך זה את ביקורת־המיסעדות בביקורת־התיאטרון, אף קבע שהיה זה בימוי גרוע. זה לא היה קורה אילו היה הוא מביים את הפגישה. חבל שלא הוזמן.

אלא מה — הדבר לא בויים כלל.

הבנות, ובמיוחד הבת הקטנה, נמשכו אל ערפאת כאל אבן־שואבת. היא הפריעה לו בדיבור, טיפסה עליו שוב ושוב. הוא הושיב אותה לידו כדי שתשב במנוחה. לא היה כל ספק בכך שהילדה אוהבת את האיש,

כאילו היה סבא, וכי הוא אוהב לשחק עימה. זה לא בויים לצורך הצילום בטלוויזיה. דיברנו שעתיים לפני שהוכנס צוות־הטלוויזיה לחדר (לפי בקשתי), ובכל הזמן הזה נמשך יחס זה.

קשה לרמות ילד. ילד יודע. הילדה הזאת לא שיחקה תפקיד. היא התנהגה באופן טיבעי.

אז מה?

ניסיתי לעמוד על טיבה של התגובה הזועמת הזאת. ערפאת אינו יכול לאהוב ילדים. מי שאומר שהוא אוהב ילדים, משקר. או שנפל קורבן לביוים.

מבחינה הגיונית, זוהי שטות. העובדה שפלוני אוהב ילדים אינה מעלה ואינה מורידה. אנשים רעים מאוד בהיסטוריה אהבו ילדים, ואני בטוח שיש אנשים טובים מאוד שאינם סובלים ילדים. (אני כשלעצמי מסרב לאהוב או לא לאהוב „ילדים". יש ילדים המוצאים חן בעיני, ויש שלא. אני מתעקש להתייחס אל ילדים כאל בני־אדם, ואני מסרב לאהוב בני־אדם בלי אבחנה.)

יתכן שערפאת היה מעורב בהחלטה על פיגועים, שבהם מצאו ילדים את מותם, כמו במעלות ובנהריה. איך אדם כזה יכול לאהוב ילדים?

ראיתי במו עיני בבתי־חולים גדול של הסהר האדום הפלסטיני, שהופגז על־ידי ספינות חיל־הים, באחת מאותן הפגזות שבהן הושגו — כפי שנאמר בהודעות דובר צה"ל — „פגיעות טובות". הפגיעה הטו־בה הזאת פגעה בבית־חולים, שסומן בבירור בדגל גדול של הצלב האדום והסהר האדום, ושבו יש מאות חולים כרוניים וילדים מפגרים. שיבעה ילדים נהרגו, עשרים נפצעו, מאות האחרים נשארו כלואים בבניין המפוצץ.

בהחלטה על ההפגזה הזאת היה בוודאי מעורב מנחם בגין. בגין אוהב ילדים. ילדים יהודיים. כשילד יהודי חיבק את ברכו, הוא החליט להפציץ את הכור בבגדאד.

כאמור, אהבת־ילדים אינה מעידה דבר על אופיו של אדם. לא לטובה ולא לרעה.

אם כן, מדוע הערה זו של פלוני, שערפאת אוהב ילדים, כל־כך הרגיזה. הפכתי והפכתי בדבר, והגה המס־קנה שהגעתי אליה: ההערה מרגיזה, מפני שטמון בה רמז כאילו יאסר ערפאת הוא בן־אדם.

זה מרגיז הרבה אנשים. הם רוצים לשנוא אותו. הם רוצים שיהיה חיה דו־רגלית, כדי שיוכלו לשנוא אותו יותר. ברגע שהמנהיג הראשי של האוייב הוא בן־אדם — בעל מעלות ומיגרעות, תכונות חיוביות ושליליות — זה מפריע לשינאה.

מי שזעם על כך צעק, למעשה: „אל תפריעו לי לשנוא!"

הדים מבית־בושס

אני מוכרח להתנצל לפני הדה בושס, המבקרת. עשיתי לה עוול.

אני מבקש מחילה על כך, למרות שעשיתי את העוול הזה בליבי פנימה, ואיש אינו יודע על כך.

השבוע פורסמו עלי כמה מאות השמצות בכתב ועל־פה. לא היה סוחר־שינאה, דמגוג, רודף־פירסומת, עסקן מתוסכל, פאשיסט, עיתונאי מקנא, מחרחר־מילחמה (על חשבון הזולת), ספסר־נשק, מרוויח־מילחמה וסתם מופרע שלא תבע לחתוך אותי לחתיכות, להעמיד אותי לדין או לרצוח אותי.

כל זה היה כדרך הטבע, ולא היה בכך כל דבר מפתיע. אם קרה השבוע דבר מפתיע, הרי היה זה דווקא ההיפך: ריבוי התומכים והמעודדים, ומיעוט המשמיצים. אין ספק שקרה משהו בעם־ישראל בשבועות האחרונים. כשם שהמשמיצים באו מכל המחנות, והיו ביניהם שוחרי־שלום מיקצועיים, כן באו המברכים והמעודדים מכל המחנות, והיו ביניהם גם אנשי הימין. קרה משהו במ־דינה, התחומים השתנו, ואחרי המילחמה יהיה צורך לשר־טט מפות פוליטיות חדשות.

בין המשמיצים־בכתב היו מכל המינים, ולא היו כמ־עט הפתעות.

בא אלי יאיר קוטלר. אני מכיר את קוטלר מזה זמן רב כצפע, הבא לביתך כשהוא שופע ידידות, והכותב אחר־כך מאמר שכל מילה בו חדורה שינאה תהומית. הוא בא שוב לביתי, שפע שוב ידידות, וכתב שוב מאמר שכולו רעל של קינאה אין־סופית, של מי שנחשב פעם כעיתונאי. מכיוון שחיכיתי לזה בדיוק, לא יכולתי שלא להייך. איך אפשר לכעוס על צפע?

וכן הלאה, כל להקת־התנים המסורתיים של מעריב, השוליים המטורפים של הימין הקיצוני, האולמרטים וה־קאופמנים, הבורים, המקנאים, הפרימיטיבים שאינם מסוג־גלים למחשבה רציונאלית. כל אחד תרם את תרומתו.

קראתי ושמעתי, והגבתי בליבי כפי שמגיב אדם נורמלי על דברים כאלה. סיווגתי את בעליהם על פי מידת הישר, מנת־המיש־כל והרמה המוסרית שהת־בטאו בדבריהם. לא סיווג־תי אותם על פי המין. כולם היו גברים.

בושס

אך כאשר קראתי את רשימתה של הדה בושס, נהגתי משום־מה אחרת.

יכולתי להגיד לעצמי: הרי זו סתם רשימה מטומ־טמת. הגברת זועמת על כי „רכנתי" על יאסר ער־פאת, על כי „שתיתי בצ־מא" את דבריו, וציינה ש־ערפאת כלל לא דיבר אלי, אלא אל הטלוויזיה. כל טענה אווילית מחברתה. הקלטתי את הדברים בר־שם־קול זעיר, ואילו היתה הגברת בושס עיתונאית, היתה יודעת שאי־אפשר להקליט דבריו של אדם כזה מבלי „לרכון" עליו. הייתי צריך „לשתות את דבריו", מבלי להתווכח, כי עיתונאי צריך לשאול ולהקשיב ולתשובות. (למעשה לא נהגנו כך, אלא כולנו — שרית ישי, ענת סרגוסטי ואני — נכנסנו לוויכוח עם המרואיין, דבר שאינו מקובל בראיון עיתונאי רגיל.) ואילו טרחה הגברת בושס לקרוא את התמליל של הפגישה לפני שכתבה עליה, היתה יודעת כי שוחחתי עם ערפאת כשע־תיים לפני שנכנס צוות־הטלוויזיה, ואז פנה ערפאת, כמובן, אל המצלמה כדי להעביר את המסר שלו לחו"ל. עד אז, במשך השעתיים, דיבר אלי ואל שרית ישי, ויש עשרות תצלומים המראים זאת.

אילו נכתבה אותה רשימה בידי גבר, הייתי אומר: „אלוהים, איזה מטומטם!" אך במיקרה זה הערתי, בליבי, כמה הערות על בעיותיה האישיות של הגברת בושס, על תכונותיה הגופניות, על תיסכוליה הפרטיים, ועל התפקיד שממלאים סמלים פאליים כמו משה דיין ואריאל שרון.

כעבור רגע התביישתי בכך. אמרתי לעצמי: הנה תפסתי אותך! נשארת בסך־הכל חזיר שוביניסטי גברי, למרות שנדמה לך שהשתחררת מזה.

התביישתי. התנצלתי בפני עצמי. המין של הגברת בושס אינו שייך לעניין.

ז'ן־פול סארטר אמר שכל אדם הוא גזען — אך יש אנשים המודעים לכך והלוחמים בגזענות שלהם. לפי אותו כלל ניתן לאמר שכל גבר הוא שוביניסט גברי — אך יש גברים המודעים לכך והלוחמים בזה. אני עדיין לוחם.